

دَ رَنگُونو پېوندونه

Ketabton.com

ٲول حقوق ٲ لىكوال سره ٲوٲٲي ٲي، ٲه انٲرٲيٲ ٲ ٲورولو حق ٲيٲٲو ٲاٲ ٲيٲ سره ٲه

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ٲ ٲٲوٲو ٲوٲٲوٲوٲو	ٲ ٲٲاب ٲوم
ٲلور (ٲرٲيٲي، ربا عيانٲي، لنٲي ٲظموٲه او غزلوٲه)	بر ٲي
ٲيرين يار يو سفزے	ٲٲليق كار (ليكونكے)
ٲيام يو سفزے	كمٲوز او ٲيزائن
گوهر ٲنگيال	ٲائيل
ٲلاور عمر (گرٲ آرٲسٲ)	ٲائيل عكس
ٲيرين يار يو سفزے	ٲروف ريٲٲنگ
اكتوبر ٲ٠١٤	ٲاپ
يوٲيم سل روٲي (١٥٠)	بيٲه

ٲركونه

يوٲيورسٲي بڪ اٲجنسي

عامر ٲرنٲ اينٲ ٲيلشرز

www.pukhto.net

ج

د هغه رڼا په نوم چې د ټگۍ ، استحصال ، محرومۍ ،
بدمرغۍ او بدرانگۍ تورې شپې ته کله ورپه سر کړي

د هغه رنگونو په نوم چې د ژوند نوي سحر ته د عدل ،
جوړې ، سوکالۍ ، سيالۍ او ذوق سامان پېدا کړي

شيرين يار يوسفزى
shereenyar@hotmail.com

شیرین یار یوسفزے

د رنگونو پېوندونه

د رنگونو پېوندونه، د فکر او خیال بله مثالونه

نورالامین یوسفزے

د فن په دنیا کېنې د روایت نه تر جدیدیت سفر او په دغه سفر کېنې د پرون (ماضیت)، نن (حالت)، او سبا (مستقبل)، زنځیر جوړ ساتل لکه د انساني ژوند یو نامیاتي حقیقت او عمل دے. دغه جانانه سفر کېنې د دغه عمل دوه نور اړخونه هم دي چې یو ته پوهان شعري جمالیات او بل ته فکري او جذباتي معنویت وائي. د شعري جمالیاتو تعلق او تړون د فن پارې هنري ښکلا، تکنیک او اسلوب سره دے چې پکېنې د متعلقه ژانر د مودو موجود روایت او وجودي ځاندره هم شامل دي او په فکري جذباتي معنویت کېنې د فکرونو، قدرونو او خیالونو ټول رنگونه، ټول خوندونه او د دغه رنگونو ټول پېوندونه او مقصدونه راځي. د روایت نه تر جدیدیت دغه د ښکلا سفر داسې دے لکه د بنیاد (ارې) نه تر عمارت عمل. فنکار خپله په لمحې موجود کېنې اوسي خو خپل لوستونکي د حال په لارو کله ماضي او کله مستقبل ته بوځي او دا هله ممکن وي چې د فنکار او تخلیق کار خپل تړون د ماضي سره هم پرې شوې نه وي، د حال په معروضي حالاتو کې هم نظري او د راتلونکي وخت په رځ او مخ کې هم سر خلاص وي. فن د ژوند آئینه داروي او دے، نو ماضي، حال او مستقبل درې واړه اړخونه به اړومرو لري او زما په خیال په دغه عمل او سفر کېنې کوم تضاد هم نېشته. هر ساهو فنکار د روایت او جدت په تړون پوهه وي او د روایت په سپوري د حال په لار د مستقبل د شتې ته د تگ هنر او چل کې د ذات برخه وي، هغه د خپل تخلیقي توان روحاني وجدان په زور خپل تخلیقي سفر د روایت په غېږ او سایه کېنې پېل کړي او د حال په لار مخ په وړاندې ورځي ځکه چې حال بې د ماضي نه هېڅ وجود نه لري خو د روایت په سپوري پرلت وهل او هر څه ته ښه وئېل او بې د سبا د تصور نه تخلیق کول تخلیقي عمل د جمود او "ارریشنلزم" ښکار کړي چې یو بله انتها ده. هم په دغه تناظر او دغه چوکاټ کېنې فنکار او تخلیق کار خپل تخلیقي انفرادیت او هنري ځانګړتیا لور ته سفر کوي.

دلته زما د وینا مطلب دا دے چې نه خو یو ساهو فنکار او قلمکار محض د روایت پرستی. قائل وي چې ګوندې پرون هر څه ښه وو او پرون (ماضي) کېنې ژوند کول پکار دي ځکه چې دا رویه هم منفي او غیر تخلیقي رویه ده، او نه دا نظر لري چې ګوندې پرون او روایت ټول په ټول منفي او بې کار دے، ماضي هډو د سره رد کول پکار دي، دغه بغاوت او دغه جارحانه رویه هم تخریبي رویه ده. لاره چرته مینځ کېنې ده. د پرون ساهو روایات او قدرونه په روح کېنې ژوندي

ساتل او د نن معروضي حالاتو سره د سبا په لور تګ یو مثبت عمل او مثبتې رویه ده او زه چې نن د کوم شاعر په حقله خپلو لوستونکو سره خبره کوم هغه په دغه ټوله خبره، دغه ټولو حقیقتونو او ټولو نڅاګونو پوهېږي. هغه هم د پښتو پښتونولۍ، حجرې جمات او جرګې مرکې په مثبت زمانې او زمينې وجود او کردار رسي او د نن په تقاضو هم پوهه ده. د فن په جمالياتي او هنري اړخ کې هم لاس بردۍ او فکري او تخيلاتي بنيادې هم مضبوط دۍ، ځکه ورته مونږ د نن دور نمائنده تخليق کار وئېلې شو او ځکه زه دا هم وایم چې نن په کوم کتاب تبصره کوم دا محض د رنگونو پېوندونه نه دي بلکې د یو تعلیم یافته، زیرک، جهان دیده او روښان فکره پښتون د فکر و خیال بل مشالونه دي چې په رڼا کې زمونږ د زلمو روحونه او ذهنونه روښانه شي.

د افغان ګلونه او اوښکې مشالونه نه پس د ښاغلي شیرین یار یوسفزي دا درېمه شعري ټولګه د رنگونو پېوندونه ستاسو په لاس کېږي ده.

که چېرې فن د فنکار د ذات اظهار هم وي نو بیا ضروري ګڼم چې څو خبرې د صاحب کتاب په حقله نورې هم وکړم.

زه شیرین یار یوسفزۍ د هغه زمانې نه پېژنم چې لا هغه او د هغه روښان فکره ورور زرین زاده ایسفزۍ په شنه شونډه زلمی وو، اوس چې زه د دې پروني زلمی او نني نیمخال په درېمه شعري ټولګه خبره کوم نو اوس دا هغه نوڅېزه زلمی نه ده، یو استاذ شاعر او اديب او د ډېرو تودو سرونه راتېر شوې پښتون ده. استاذ ورته ځکه وایم چې لکه ما وړاندې هم ووی چې هغه تش شعر نه وائي (لیکي)، د شعر په فن، زبان و بیان بیا په بدیع او علم تقطیع کې هم لاس بردۍ، د املا په ټولو ګټ پېرونو، د ژبې په ساختاتو او فرهنګي آهنگونو هم د ځنډ پر و لویو لویو او مقبولو شاعرانو نه زیات پوهېږي او دې سره سره چې فکري او نظریاتي بنياد هم ښه ژور او مضبوط دۍ. د خپلې خبرې په تسلسل کېږي به یو وارې بیا دا او وایم چې د خپل قام او خپلو روایاتو سره چې بې کچه مینه ده. خپل کله اولس او ښکلې وطن چې هم جانان دۍ خو په دغه مینه کېږي چې د هوش، خرد او توازن لمنه چې هم نه ده پرېښې ځکه چې تنقیدي شعور او عمراني بنيادونه چې هم پاڅه دي. د هر څه ښه دي په ځای کې د څه ښه دي او څه خراب دي، څه پکار دي او څه نا، په فارموله د یو زیرک انسان په حیث ښه رسېدلې دۍ او د یو تخليق کار په حیث چې په شاعرۍ کېږي د دغه شعور رڼا ګانې ځان ښائي. د قام او اولس ټولې مسئلې، ټول دردونه، د نړۍ د منډاګي ګرو منافقانه چالونه او په دې پاکه خاوره د هغوي د دلانو مکرونه او فريونه ورته ښه معلوم دي. د تېرو څلو پښتو کالو په هیجاني دور کېږي د تخليق شوي ادب په

رځ او مخ هم پوهه دے او د تجزيې توان ئې هم لري، ځکه نو په دغه پوهه، زيرک او روښان فکره نظرياتي قلمکار خبره کول ډېر اسان هم دي چې مرام او مقصد ئې معلوم دے خو ډېر گران هم دي ځکه چې هنري توان او فکري الوت ئې د زياتې پوهې او لوستې تقاضه کوي. د شاعرۍ سره سره هغه يوه ښه فعال سياسي ورکړه هم دے او نن سبا په سوشل ميډيا د خپل قام او خپلې ژبې مبارزه هم کوي چې دا کار او زيار ئې په پښتنو زلمو کښې د بېدارۍ او ځواک په اړوند ډېر گټور او د ستاينې وړ دے. هغه چې کله ماته او ښکې مشالونه کتاب راډالۍ کړې و نو په هغې ئې ليکلي وو چې "خپل خوږ او قدرمند نورالامين يوسفزي ته د بندي ساعتونو ازاد فکرونه او ښکې مشالونه ډالۍ کوم او زما په خيال ئې دا دعوه سل په سل درسته وه ځکه چې د زندان د تورو تمبو شاته صياد د بېلبل وجود بندي ساتلې شي خو د هغه روح او سندره نه شي پابند کولې، ځکه خو قلندر مومند هم د زندان د تورو تمبو شاته دا اعلان کړې وو چې

د اشنا ياد د قفس ورمات کړو

بېلتونه ډزې دې په کور کښې وښوي

او ځکه زمونږ شاعر هم په دغه تورتم کښې دامستانه نعره وهلې وه چې

دا زه جوړ چې خدای هما کړم

بيا و ماته لوړ پرواز څه

دې نظر، پنجو او پرته

کوم باتور او کټه باز څه

د ښاغلي شيرين يار يوسفزي فن او نظريه فن زمانه اگاهو هم د پښتو ادب سترو ستو ستاينې او واضحه کړې دي او دا اعلان ئې کړې دے چې د هغه د فن جمالياتي او فکري دواړه بنيادونه ښه پاڅه او مضبوط دي. د خپلې خاورې او ثقافت رنگونه هم لري او د پښتون رومانس خواږه هم، خو په دغه جذباتو او رنگونو کښې ئې د خپل قام او اولس د ستونزو او راپېښو چيلنجونو نه هېڅ کله هم مخ نه دے اړولې او دغه شان ئې د يو ساھو فنکار او قلمکار وظيفه هم په غوره ډول تر سره کړې ده.

کله چې گران مشر راجولي شاه خټک صېب د هغه په حقله وائي چې دا زلمه ماليدلې نه دے خو دده د شاعرۍ نه دا اندازه لگولې شم چې دے يو ترقي پسند، نظرياتي تخليق کار دے او هسې په هوا کښې ئې تخليق نه دے کړې، د تخليق په ټولو معروضي لارو راتېر شوې دے او هم ئې

خپل کلاسیک څښلې او هضم کړې دې، تردې چې د ستر حمزه نه ئې په تخلیقي انداز کښې مثبت اثر هم اخستې دې. نو دا دعوه دهغه درې واړه شعري مجموعې په ښه ډول اقراروي.

زه چې نن دهغه په درېمه مجموعه یو ځغلنده نظر اچوم نو په دې نتیجه رسم چې که د فکر و نظر بنیاد او اساس ئې هم هغه زور (افغان گلونه او اوښکې مثالونه) دې خو دې نوې شاعری کښې ئې د فکر و فن نوې نوې زاویې، د هنر او ژانر نوې نوې منفرد لارې او د وېنا نوي نوي تازه آهنگونه محسوسېږي. زه چې دهغه په دې کتاب کښې په رباعۍ، نظم او غزل نظر اچوم او بیا دهغه خوښ زور صنف ته دهغه ورکړې نوي نوم سره گورم نو زه مې وائي چې دا دعوه هم وکړم چې دغه صنف (درېنزه) زمونږ شاعر په حقیقت کښې د زه په زور او مینه تخلیق کړې دې او مزاج ئې هم ورته ښه په خلاص مټ جوړ کړې دې.

درېنزه څه شې دې؟ او د پښتو ادب په زړو رېښو کښې وجود لري او که نا؟ نو په دې حقله به دومره او وایم چې کله د ښاغلي اسماعیل گوهر "مسکا" چاپ شوه نو ما دا لیکلې وو چې د اسماعیل گوهر د روح نه چې د هائېکوز په نوم کوم درې مصریزه نظمگي راوتې دي، دغه نظمونه په پښتو فوکلور کښې د سېلابونو د څه لږ ډېر فرق سره د اگاهو نه وجود لري، هسې هم نظم د پښتو خپل او د ټولو نه زور صنف دې، غزل بیا ډېر وروستو پښتو ته راغلی دې. زمونږ ټول زاړه (فوکلور هم) تخلیقونه واړه لوی نظمونه دي چې فارمېت ئې د یو بل نه بدل دې او چې کله مونږ د نړیوال کلي برخه نه وو جوړ شوي نو د خپل کلتور په ښځ سپوري به زمونږ ماشومانو چې کوم نظمونه تخلیق کول او وئېل. دغه اکثر درېنزي وې لکه دا چې دي.

وه سپینې سپوږمۍ!

ستن دې ورکه کړه نری

(۱)

زما ورور درېسې گرځي، لکه غشې لیندگۍ.

بې پښو ازمرې راغې

بې لومه گډه ئې یوړه

(۲)

یوړوند پرې اواز وکړو چې په کوم طرف ئې اوړه

شکر دې چې شیرین یار دغه زور صنف ته نامه هم کېښوده، که څوک بل څوک د دې نه هم غوره نوم ورکولې شي نو بده به نه وي خو دا ساعت مېدان شیرین یار وړې دې.

په تېرو څلوېښتو کالو کښې چې په پښتون وطن کښې کوم ادب (شعر او نثر) تخلیق شو دې، د قنوطیت او ماضي پرستی ټوک څاډر پرې خوړې دې او زمونږ اکثر شاعرانو د نوي ژوند نوي قدرونه او اربنائزیشن کړلې دې.

گو چې د نړۍ په هره ساهو ادب کښې ناستلجیا شته (ډیزرټډ ویلیج او ویلیج بلیک سمته) ئې ښکاره مثالونه دي خو زموږ خبره لږه بدله ده. زموږ ماضي واقعي چې ډېره شانداره او پرامن وه، په ماضي کښې هم هرڅه ښه نه وو، ډېر خپزونه بدلول پکار وو. دغه عمل د ارتقا په لور ورو ورو په مزه مزه روان وو خو ناڅاپه چې موږ د نړیوال کلي برخه شونو دا داسې ده لکه چې شپه په شپه بې د پور د کوټې سرته وختلو او په دغه کوټه د یو عجیبه جنگ سره مخ شو چې د توپو ټولې خلې ئې زموږ وطن لور ته دي. د نړۍ تهذيب یافته قامونه توپک په لاس دې سیمې ته وساتلو پسې راغلي دي، دلته ئې دلان پیدا کړي دي او تخته مشق ئې پښتون وطن او پښتون قام دۍ. زموږ په خپله خاوره بد حال دۍ او جنگ مو هم پېریانو سره دۍ، د ما په ما وژني پالیسي روانه ده او استعمار نوي نوي چالونه چلوي. د نوي دنیا نوو بادونو که یو خوا زموږ د سماجي ادارو او سماجي قدرونو بېوزل دي او د ماده پرستی او ځان ځانۍ دېو زموږ مثبت قدرونه لکه جرگه، مرکه، اشر غوبل، خبر ښېگړه، زغم او برداشت له ستوني تېر کړل، یا ئې لگیا دۍ تېروي ئې. نوبل ځوانې زموږ د بچو نه بمونه ساز کړي دي. منم چې د پښتون په فطرت کښې مزاحمت شته او د خاورې او عزت د ښمن خو بهخي نه معاف کوي خودانن چې څه کېږي، څوک رانه امریکیان جوړوي نو څوک رانه عربیان او ازبکان.

پښتانه لیکوال دا هرڅه ویني او گوري او زړه ئې پرې وینې وینې او لمبه لمبه دۍ. هغه د روسي لیکوال خبره چې پښتانه شاعران د طوفان مارغان دي، تل ئې په طوفان کښې الوت کړۍ دۍ، د پیررو ښان نه تر خوشحال خان خټک، د خوشحال بابا نه تر ځدائي خدمتگار تحریک تر ادبي تحریک او د هغې نه تر دې دمه د تاریخ پانې گواه دي چې پښتون شاعر او ادیب په حقیقت کښې په طوفان کښې الوت کړۍ دۍ. نن هم زموږ شاعر د دغه کاروان یو متحرکه غږ دۍ. موجوده صورتحال چې زموږ په خاوره کومې رویې پیدا کړي ده، په بنیادي توگه ئې موږ په درېو خانو کښې وېشلۍ شو. یوه ډله د پروډ خبره کوي خودنن هرڅه رد کوي بله ډله د نن خبره کوي، ولې د پروډ هرڅه کېږي، البته یوه ډله داسې هم شته چې د پروډ، نن او سبا په تړون پوهېږي، د پروډ ساهو قدرونه او ادارې هم قدروي او د نن په لار د سبا په لور هم سفر کول غواړي. شیرین یار د دغه ډلې او دغه رویې سره دۍ. د قام وجود، خپله ژبه او ساهو قدرونه د سبا په لور د نن په لار د پروډ د بنیادونو سره بوتلل غواړي او تر کومه ئې رسول غواړي نو هغه دې لوستونکي هم ولولي.

د خپل ازاد وطن بـېرغ مې پۀ لاس

ستورو سپوږمۍ نه هم پۀ بره تلمه

د دغه خوب راله تعبیر و باسۍ

د پښتون پۀ خاوره چې کومه لوبه گرمه ده، زمونږ شاعر ترې ښۀ پۀ زور او زېر خبر دے. هغه ټول کردارونه هم پېژني چا چې دغه لوبه گرمه کړې ده او څوک چې دغه اور ته لمن وهي او د دې سره سره هغه دا توان هم او جرات هم لري چې د هغه مخونو نه نقابونه پورته کړي کوم چې د پردې شاته دي. لکه ما چې ووی هغه خپلې خاورې، وطن او خپلو مقدساتو باندې وروک مټېن دے خودغه لور ته ئې رویه منطقي او اپروچ ساھو دے. انداز او سوچ ئې مثبت (آپتیمست) رویه تنقیدي او تر څۀ حده مزاحمتي ده خو فکر ئې عمراني بنیادونه هم لري. تهذیبی هم او فني هم، که خبره ئې د درېزو پېل کړو نو دغه درېزې د دغه فکري بنیادونو سره سره د روزمرې او محاورې بلها خوا به هم لري، د طنز و مزاح مالګه پکښې هم ګډه ده، پښتورومانس او د وطن د ښکلا رنګونه پکښې هم ځان ښائي او د متلونو بر محل استعمال پکښې معنوي او کلتوري خوا به هم راپېدا کړي دي. د دې باوجود چې پۀ خپل وطن او قام اولس مټېن دے خود تهذیبی نرګسیت نه ئې تر ډېره حده لمن بچ کړې ده او د خود احتسابۍ او خود تنقیدی پۀ لار پۀ ډېر جرات سره راتېر شوے دے، د خپلو خبرو پۀ ثبوت کښې ئې خود درېزې وړاندې کوم نو بیا به غزل، رباعي او نظم لور ته ځو.

سترګې مې دواړه ډکې ډکې شولې

ما ښام دے، ناست یمه د سین پۀ غاړه

د زلفو یاد پۀ زړه راوړېده

خلکو اسمان کښې سیارې و نیوې

پښتون پۀ کلي کښې ډېران لاندې کړو

زمونږه قوم هم دومره پاتې نه دے

د ځان او مال د حفاظت پۀ خاطر

لارم تانې څخه مې کور واخستۀ

ایله باران نه پر نالې لاندې شوم

بـيلتون ته وايه، څه خپل کار دې کوه
مونږه يو بل و ته به بيا وگرځو
اوبه په ډانگ باندې بيليرې کله

نن هغه ښکلي او هوښيارې جينۍ
خبر چې فقير ته ورکوه، وېل ئې:
ځان په نېستۍ کښې د مستۍ نه ژغوره

بريت او شمله مې په خاطر نه نيسي
حسن په خپله يو طاقت دى، منه!
د زور اور اوبه په لورې خبرې

تياړې څه داسې رنگله گورې شولې
چاته تر څنگ خپله سايه نه ښکاري
غلو خو هم داسې شپه له خدايه غوښته

عقل شعور سره موږ دې کړې
د وخت او بخت سره ده وړانه زمونږ
ده مو د ځان سره پخه دشمني

په مخ د زمکې دغه ټول مخلوقات
نه کا توښه انبىاء د رزق او مال
مگر سېواله يو مېرې او انسان

د وخت په دورو هر څه خرڅه دي لا
تابانه مخ پښتنې جوته شته دى
سپوږمۍ دې ځان و ته غاوري نه شي

د ازادۍ، مينې او امن وطن
مقتل مقتل زندان زندان شوراته
خدايه! څه وشو او لا څه به کېږي

د شېب پر ستونو نه کوڅه خطا ده
تورابان گرځي، چرته سر پټوي
د سبا ستورم په افق وځليد

شیرین یار غزل هم ښه لیکي، د غزل په فن ئې موټی کلک دۍ، د کثرت مطالعې له کبله ئې په ستایل د کلاسیک سپورۍ زیات حاوی دۍ. د حمزه بابا اثر هم پرې کله کله محسوسېږي، د خوشحال بابا، حمید بابا، علي خان او کاظم خان شېدا ښه قاري هم دۍ نو د پښتو ادب د دغه عناصرو د ستایل خواږه ئې په غزل کېښې ځان ښائي. څو چې دغه ستایل او دغه (ډائیتیشن) زمونږ د کلاسیکي ادب سره زیات موزون ښکاري خو زمونږ شاعر هم په زور جام کې نوي شراب وړاندې کوي خو دا هم د ښاغلي شیرین یار یوه ځانته تخلیقي ادا ده چې احساس د ادراک په لار مخې ته راغلې دۍ. د هغه په دې مجموعه کېښې ټول ټال څوارلس غزلونه دي چې د درېزو او رباعیانو په مقابله کېښې ډېر کم دي او دې نه ئې تاسو د افتاد طبع (رجحان) اندازه په اسانه لگولۍ شۍ. یو څو غزلونو نه ئې څو شعرونه د خپلو لوستونکو مخې ته ږدم او بیا نظم لور ته ورځم.

ه هغه یار څو جفا کار دۍ، خو پښتون دۍ
چې اغیار مې پښې رانښکي نوبیا ودرېږي

ه په خاطر د اغیارانو اخگر پرېوټ
چې په ماد یار د مینې نظر پرېوټ
کمتری او عاجزي مې هومره زور کېښې
دانا او د غرور هغه غر پرېوټ

ه مړاوې سترگې بلا مړې کا
خون آشامې لا مړې کا

هر ارمان نه مې سر پرې کا
څه اوس جوړې منارې کا

ه ماته دې یادونه زور گیري ښائي
کورته مې د زړه په دېواله راځي

پام گورۍ له سترگو مې ونه لوېږي
توی او ښکته لیمه وته بیا نه راځي

شیرین یار یوسفزے

د رنگونو پېوندونه

سترگې د حالاتو راته وړانې دي

ذوقه! د سيالۍ خبرې گرانې دي

غشو د ستم ته سينه تانې دي

شوقه! تلوسې دې پهلوانې دي

ه لويه ورشو د پښتنو كه بې بهاره نه و

ښكلې هوسۍ به د دامانې دومره خواره نه و

منگي ټيکري، گرونج ټوټې، جونه تار تاره نه و

زمونږ د کلي د سيند غاړه به اوزگار نه و

تا به زما د کامرانو جنډې هسکې ليدې

زما د ژوند که د بلا په کوڅه لاره نه و

ماته ئې وعده ښه ده

نوې بهانه ښه ده

خدايه! مازيگر ته خبر

داسې تماشه ښه ده

د شیرین یار نظم کښې خارجي او داخل دنیا او نني واقعات، قام ته راپېښې ستونزې په ښه ډول بیان شوي دي، گو چې دهغه د نظم عمومي رنگ ساده او روایتی دے، د پښتو نظم چې مولانا فضل محمود مخفي ئې رده اېښودې ده او د نظم بابا اجمل خټک کمال ته رسول دے يو مضبوط روایت لري خو د شیرین یار د نظم اختصار او سادگی دغه نظم له تر یو حده ځانگړې انداز او اسلوب ورکړے دے. په لنډو او ساده ټکو کښې ډېر څه وئېل د غزل خاصه ده خو شیرین یار دا کار د نظم نه اخستے دے. ځنې نظمونه خو ئې د داخلیت بخري او درد خړیکې هم لري، لکه د تندرونو په شپه "جرات" خو چې وینم وغېره.

اے نجیبه! اے شهیده! نومې نظم خپل لوستونکے هم د شاعر په نظریه ژوند او هم نظریه فن پوهه کوي او هم ئې په دې حقیقت رسوي چې زمونږ شاعر څومره په لږو او ساده ټکو کښې څومره مؤثر او منظم خیال د نظم په چوکاټ کښې وړاندې کولے شي.

د پښتون د چمن گلۍ! د دښمن د سترگو خارۍ!
 سرداري درنه لوگۍ شه د وطن د سرد ستاره!
 نه ډيوه شته چې کړم بله نه گلان شته چې گېډۍ کړم
 دا خو اوښکې پښتنې دي د تاروح ته به ډالۍ کړم
 ملامت درته ټول قام دے د تاروح ته مې سلام دے
 اے نجيبه اے شهيد د تاروح ته مې سلام دے

ه

د روح کرب نومې نظم کښې ئې د خارج او داخل وصال او اتصال د لوستو او محسوسولو وړ
 دے، وائي

خو که سترگې کړمه پټې او زه نه گورم يو لور ته
 يا مې غوړ هم هډونه ږدم هر کوم غږ او هر يو شور ته
 دغه لمس هم پسې شل کړم او دا ژبه هم اوډه شي
 که مې جوش له لاسه ورکړم بيا هم هوش پسې چپه شي
 خو د روح سره به خه کړم
 هغه لار او چار راښايه
 کنه! دلته اوس بې وس يې
 د درد کړيکه مې بيا ستايه

ه

زمونږ اکثر شاعران د رباعۍ په نوم قطعي او نيمگري غزلونه ليکي، د رباعۍ د وزن او بحر
 لپاره که په عربي کښې د لاهو ولا قوه الا بالله مثال ورکولې شي نو په پښتو کښې مونږ څخه د
 خوشحال بابا وېنا زمونږ لپاره بل معيار دے، بابا رباعۍ داسې ليکي.

راشه! ښېگړه د وني گوره
 خپل خان په نمرکا، بل کا تر سپوره
 په سنگ ئې ووله، مېوه درواچوي
 خصلت له وني، واخله اے وروره

ه

شيرين يار هم رباعيانې د رباعۍ په چوکاټ کښې ليکلې دي او د خپل فکر ښکلا گانې ئې د فن
 په چوکاټ کښې دننه وړاندې کړې دي، چونکه هغه د ادب د ژوند لپاره د کاروان يو تکړه غړی

دے نو دلته ئې هم ژوند او د ژوند د ساهو قدرونو څخه سترگه ښه پټه خلاص مټ کړې ده، البته پټه
ځنور بایانو کښې هغه د یو روایتی پښتون په صورت کښې هم راښکاره شوې دے او دې پر
حقیقتونه ئې د یو روایتی پښتون په انداز کښې رامخې ته کړي دي ځکه چې د رباعی روایت او
انداز زور او پوځ دے۔

لکه چې وائي۔

بد شي له بدو او ښه د ښونه
خوی د سړوشي، مگر سړو نه
څوک چې د اصل نسل نه روغ وي
کار د پښتو هم بویه هغو نه
ه وطن ته راشه، جوړ مرغزار دے
پټه للمو دشتو، هم اوس بهار دے
چې ورته گورم، زړه مې پسخېږي
گل خواته گل دے، یار سره یار دے

چې کله غوړيې، دنیا راز غلي
خو چې لږ سپور شي، ټول گنه تللي
دغه دنیا ده، دغه ئې رنگ دے
چې پرې تکیه کا، هغو ژرلي
پټه ژړا ژاري، پټه ویر مامور دے
که څوک مالک دے که څوک مزدور دے
د جدل اور دے، وطن تنور دے
ایره ئې واخله، روغ که رنځور دے

دا و د شیرین یار د رنگونو پېوندونه او زما د دغه کتاب په حقله خیالونه۔ دا د خپل دور د یو
استاذ شاعر او قلمکار د فکر و فن ښکلا گانې وې او دي۔ څوک چې په خپله هم د ژوند په ډېرو
تیارو او پیچیده لارو راتېر شوې دے، څوک چې ژوند په دې لږ عمر کښې د بلها تودو سړو
سره مخ کړې دے۔ مایوسي او ستړیا چې د چا په کتاب کښې وجود نه لري۔ څو ځله راپرېوتی
دے خوبیا هم په خپله پاڅېدلی او روان شوې دے ځکه چې د باچا خان د ژوند او جدو جهد
فلسفه باندې یقین لري او هم په دغه رڼا لاره ښه پټه ډاډه زړه روان دے۔

د شیرین یار د ښه ژوند لپاره دعاگو

نورالامین یوسفزے

شاه منصور صوابی

۷ جون ۲۰۱۴

رنگونه پېوندونه

شیرین یار یوسفزے

دا کتاب چې ستاسو د وړاندې دے، دغه کښې درېزې، رباعیانې، خاص ډول لنډ نظمونه او خو غزلونه دي. دا واره تخليق د زندان دننه د مرگ (پهانسې) کوټه کښې شوې دے. دې نه وړاندې زما دوه کتابونه افغان گلونه او اوښکې مشالونه چاپ دي. دغه سره سره مې په چارېسته یو کتاب گوټه (تحقيقي مقاله) هم لیکلې دے او بل کتاب مې د پښتو په الف بي شعر، قافیه، ردیف، بحر، وزن او روانۍ لیکلې دے چې ډېر زړه ستاسو د وړاندې وي.

د رنگونو پېوندونه د کتابت او ډیزائن گران کار ښاغلي خیام یوسفزي په ډېر اخلاص تر سره کړې دے. د مرگ د کوټې دننه ما خپل تخليق کاغذ ته سپارلې، بیا مې ترې په موبائل فون عکس اخستې او سمدستي مې خیام یوسفزي ته (چې په سعودي عرب کښې ژوند کوي) داي مېل لارې ورلېږلې دے. هلته هغه کمپوز کړې او بیا ئې ماته د املا د سمون لپاره رالېږلې، د املا د سمون نه ورسره ورته ما بیا لېږلې او هغه ځان سره خوندي کړې. په زندان کښې د حالاتو او بیا د لیکونو د بچ پاتې کېدو هڅو ته پته نه لگي.

خیام یوسفزې د یو ښه کشر او منونکي په حیث شامدام د زده کړې هڅه کوي او د پښتو ادب ته لارې د دنیا گټ گټ ته د پښتو لیکونه او کتابونه رسوي. دغه رنگ نور بلها ډېر ملگري لگيا دي او د نېټ لارې د پښتو ژبې خدمت کوي. نن په فېس بک او د سوشل میډیا په نورو پاڼو کښې هر پښتون ته د پښتو لیکونه د سترگو په رپ کښې ملا وېږي، ډېر ځنې پښتانه چې د پښتو د لیک لوست نه ناشنا وو، هغو هم د پښتو لیک لوست زده کړو او ډېر ځنې اوس پښتو کښې خپل تخليقونه هم وړاندې کوي. تخليق، تنقید او تحقیق سره سره د پښتو په املا ډېرې خبرې وشوې، د عام وگړي سره سره د نوو لیکوالانو او خاص د مسافرو پښتنو ډېره ښېگړه وشوه.

دغه لږ کښې زمانه چې خومره هم کېدې شونو ما خپل کردار ادا کړې. زه په هغه ټولو ملگرو او خاص په مسافرو پښتنو ویاړ کوم چې هر چرته او هروخت ئې خپله ژبه ژوندۍ ساتلې ده.

په دغه مسافرو او خپل قام، ژبې، کلتور او ادب باندې مېن ملگرو کښې یورانده نظم غوښتنه وکړه، نظمونه خو ما وړاندې هم ډېر لیکلي خو دغه وخت ما فکر کوو چې کوم داسې یو صنف کښې طبع آزمائي وشي چې هغه هره موضوع زغملې شي او هغه ځنې خبرې چې مونږ

نې غزل او عام نظم کښې نه شو کولې نو چې هغه ته هم خای پۀ لاس راشي. دغه وخت ماته درېزه او رباعي پۀ نظر کښې راغلل خو درېزه مې زیاته خوښه شوه، رباعي د وزن او بحر پۀ حواله خپل ځانگړې انداز لري چې پۀ دغه اړه به هم خبرې کوم خو دلته به درېزه باندې پوره خبره کوم. ځکه چې دغه ته ډېر خلک هائېکو وائي چې یوه غټه تېروتنه او ناخبري ده. اول خبره به پۀ هائېکو کوم چې دا څه شے دے؟ هائېکو د جاپانۍ ژبې شعري صنف دے چې پۀ اصل کښې د جاپانۍ ژبې د نظم هائي کائي د سردرې مصرعونه اخستې يا ساز کړې شوې يو صنف دے. دغه سردرې مصرعونه به نې هوکو وئېل. دغه هوکو برخې ته د بیل صنف شکل ورکړې شو، لکه څنگه چې مشرقي شاعري کښې غزل د قصیدې د تشبیب نه راجدا کړې شو او یو بل صنف ترېنه جوړ کړې شو خو دلته دا خبره اهم ده چې غزل هم هغه شکل کښې دے او بیا چې کومې ژبې ته هم لار دے نو پۀ خپل شکل کښې لار دے، دغه ژبو کښې نې هم نوم غزل دے او دا یوه خبره هم ده چې دغه ژبو کښې د غزل پۀ رنگ کوم شعري صنف نه وو نو ځکه ورته غزل لار دے. که چېرې دغه ژبو کښې د غزل غوندې کوم شعري صنف موجود وے نو بیا هلته د غزل هډو ضرورت نه وو. خو چې مونږه هائېکو ته وگورو نو د دې معامله جدا ده، یوه دا چې هائېکو پۀ جاپان کښې د ۵، ۷، ۵ سېلابونو درې مصرې لري، دوېمه دا چې د درې مصرې نظم پۀ پښتو کښې د وړاندې نه موجود دے، درېمه نکتۀ دا هم ده چې د جاپان هائېکو د موضوع لپ کښې محدود ده او زموږه درې مصرعېز نظم لا محدود دے.

د ۵، ۷، ۵ نمونه ۷ د گلو څانگه

ځکه څنگېرې هسې

د سحر باد دے

بناغلي اسماعيل گوهر صېب پۀ خپل کتاب 'مسکا' کښې د پښتو خپل درې مصرعيز نظمونه (درېزې) وړاندې کړې دي چې د يوولس سېلابونو يو شان مصرعې لري او څلورم وزن کښې دي خو د نامعلوم سوب پۀ بنياد نې ورله نوم هائېکو ورکړې دے. د دغه نه وروستو بيا نورو شاعرانو هم د دوي تقليد وکړو او د پښتو دغه خپل نظم ته نې هائېکو ليکل يو سم کار وبله. دغه یوه لويه غلطی وه او ده، دا کله هم هائېکو نظم نه دے، دا د پښتو خپل درې مصرعيز نظم دے چې ما ورته نوم 'درېزه' ټاکلې دے. دا صنف د پښتو ادب پۀ تاريخ کښې (د جنگي غېږونو پۀ نوم) هم موجود دے، لکه د مرزا الغ بېگ دربار کښې د يوسفزو مشرانو دا وېنا.

لکه يې نو داسې وونه لاس ترلي خدای درکړي

اوس مو وژنه لکه پسونه

د ماشومانو اکثر صوتونه د درې مصرعو دي يعنې درېيزې وي لکه:

توره توتۀ مات دې شه بڼاخونه
زه درختۀ نه شم
او هرچا درکښې جوړ کړي دي ټالونه

بابو لالې هم پۀ درې مصرعو کښې دي، يعنې دا هم درېيزې دي لکه

د بالښت لاندې اناردۀ
داسې زوم مو دروستلۀ
چې نامتو پۀ کندهار دۀ

د دغه نه زياتي نورې هم بلها بېلگې پۀ لاس راځي خو د دغه سره دا يادونه هم ضروري گڼم چې د ايران او افغانستان پۀ پوله چې کومه کتبه موندۀ شوې ده او د هغې پۀ حواله د پوهانو اندازه داده چې دا خوزره کاله زړه کتبه ده، نو پۀ هغې هم د خبره دا درېيزه ليک ده.

نۀ اړيکۀ یم

نۀ دروغژن یم

نۀ زورکړۀ یم

د دغه سره مونږ ته دا هم معلومه شوه چې درېيزه د پښتو زيات قديمي نظم دۀ، د هغه نورو بېلگو نه داسې ښکاري چې درېيزه د جنگ يا ښادۍ يعنې مهم لۀ کوره راوتلې ده.

د جوړښت پۀ حواله به دا خبره وکړم چې د يو هومره سېلابونو درې واړه مصرعې هم شته او لنډې، اوږدې مصرعې هم شته. درې واړه مصرعې يو وزن کښې هم شته او درې واړه مصرعې دوه يا درې جدا جدا وزنونو کښې هم شته. خو اکثر يوه مصرعه د سېلابونو د شمېر او يا وزن پۀ حواله بدله وي. دغه نه پۀ آخوا درې واړه مصرعې ازادې (د قافيه او ردیف) هم شته، او داسې هم دي چې اوله مصرعه او درېمه مصرعه هم قافيه وي.

دا خبره ما د ټولو درېيزو پۀ حواله وکړه چې پکښې اولسي درېيزې او د ماشومانو صوتونه هم دي. د شاعر لپاره دا ضروري گڼم چې هغه د وزن خيال لازم و ساتي، نوره ئې خوښه ده چې د خومره سېلابونو برابر مصرعې (درې واړه) تړي او قافيه ردیف راوړي او کۀ نا.

دا وخت ما خپله هم پۀ يو ولس سېلابونو کښې درې واړه مصرعې برابر ليکلې دي او د ټولو وزن خلورم دۀ يعنې هره مصرعه کښې هر خلور سېلابه سېټ کښې خلورم سېلاب دروند دۀ. اسماعيل گوهر صېب او د هغه نه وروستو نورو شاعرانو هم اکثر دغه يو ولس سېلابونه بحر او

خلورم وزن کښې (د قافيې او ردیف نه ازادې) درېزې لیکلې دي.
د دغه تقطیع څه داسې ده

$$۱۱ = /// + //// + ////$$

هر څلور سېلابه سېټ کښې څلورم سېلاب دروند دے. دلته بحر د یوولس سېلابونو دے نو ځکه آخري سېټ نیمگړه راغی. د پښتو شعر کښې هم آخري سېټ نیمگړه راتلې شي، په عربي، فارسي، او اردو ژبو کښې دا کار د زحافونو دے. زمونږ د پښتو شعر د وزن خپله طبعه ده، د عربي، فارسي، او اردو ژبو د عروضو په قاعده باندې د پښتو ژبې د شعر بحر جوړول او وزن په زور سازول یو غلط او مصنوعي کار دے.

هر څو که د وزن دا کار بنيادي طور یو دے خو ژبې او د ژبو طبعه جدا جدا ده. عربي ژبه کښې د وزن او بحر د پاره لفظونه مقرر دي. د دغه لفظونو خپل د شمېر حرفونه او خپل انداز باندې د وزن حرکتونه دي خو پښتو کښې د دغه لپاره لفظونه مقرر نه دي، داسې لفظونه مونږ لټولې او مقررولې شو خو د سېټ دا طريقه ډېره اسانه ده.

دغه لږ کښې زما کتاب شیرین بیان راروان دے. په دغه کتاب کښې پوره خبره شته. دلته زه صرف دوه وړه ووايم چې د پښتو او عربي وزن او بحر محض په دغه سېټونو او لفظونو سره بيل نه دي د دغه دواړو کار یو دے. د پښتو او عربي ژبې د شعر د وزن بیلگوت په نور څه دے او هغه دا چې د عربي و فارسي د شعر لپاره د دغه مقرر لفظونو راوړل یو شان یا یو ترتیب سره نه وي. يعني کله خو د یو کلام هر مصرعه کښې ټول یو شان لفظونه مقرر شي او کله کله د یو کلام هرې مصرعې وزن د مختلف سېلابونو یا حرکتونو په بنیاد جوړ کړ شي. (دغه مصرعو کښې چې کوم وزن وي نو هغه د مختلف وزن او سېلابونو (د شمېر) په بنیاد وي)

لکه دا مثالونه

مقارب: - مفاعیلن + مفاعیلن + مفاعیلن

رجز: - مُستفعلن + مُستفعلن + مُستفعلن + مُستفعلن

کامل: - متفاعِلن + متفاعِلن + متفاعِلن

متدارک: - فاعِلن + فاعِلن + فاعِلن + فاعِلن

اوس دا وگورئ

مضارع: - مفاعیلن + فاعلاتن + مفاعیلن + فاعلاتن

سريع - مستفعلن + مستفعلن + مفعولات

هزج مثنى - مفاعيلن + فاعلن + مفاعيلن

ليکن د پښتو مزاج دا دى چې ورومې سېټ د کوم وزن راوړي شو نو ټوله مصرعه کښې به هم هغه سېټ راځي. که دا سېټ مونږ مفاعيلن واخلو نو ټول پوره سېټونه به مفاعيلن راځي. آخري نيمگړې سېټ به مفاعيل يا مفا راځي.

د دغه سره به بل لفظ د پاره د وزن نه راوړو. پښتو شعر کښې صرف څلور وزنونه دي. د عربى ژبې د دغه لفظونو په بدل کښې پښتو کښې د درې، څلور او پينځه سېلابونو سېټونه دي. خو وزن د څلورم سېلاب نه وړاندې نه شي تللى. ورومې سېټ چې د څومره سېلابونو وي او د کوم وزن وي نو وړاندې به مصرعه هم دغه شان وي. که چېرې مصرعه د طاق يا د لس او څوار لس سېلابونو وي نو بيا دا ده چې آخري سېټ به نيمگړې کېږي. دغه کم سېلاب دروند او سپک دواړه کېدې شي.

د پښتو وزنونه د نځينو په مدد سره دا ډول دي.

ورومې وزن: +///

دوهم وزن: +///

درېم وزن: +///

څلورم وزن: +///

د پښتو خپله طبعي د وزن لار (که د دولس سېلابونو مصرعې)

ورومې وزن: /// + /// + /// + ///

دوهم وزن: /// + /// + /// + ///

درېم وزن: /// + /// + /// + ///

څلورم وزن: /// + /// + /// + ///

د پښتو د طبعي نظام خلاف وزنونه او بحرونه لکه:

$$۱۲ = /// + /// + ///$$

$$۱۲ = /// + /// + ///$$

$$۱۴ = /// + /// + /// + ///$$

د دغه خبرو او نځينو نه د عربى او پښتو ژبې د وزن او بحر بيلگوت ښکاره شو.

اوس د درېزو په شعري مسئله خو خبرې کوم. پښتو کښې تپه هم یو قدیمي منظوم شعري صنف دے. د تپې دوه مصرعې وي، یوه مصرعه د ۹ سېلابونو او بله د ۱۳ سېلابونو وي. د تپې وزن خلورم وي یعنې هر خلور سېلابه سېت کښې خلورم سېلاب دروند وي او تقطیع ئې څه داسې ده.

$$9 = / + // + // + //$$

$$13 = / + // + // + // + //$$

تپه کښې آخر ته د "ن" "ه" (نه) حرفونو د اضافې او تکرار له سوبه یو د قافیې یا ردیف خپل نظام هم په نظر راځي. کله کله دا صرف ه سېوا کولې شي. دا ټول جوړښت منظوم دے. او په تپو کښې ښه پوره پوره شعريت هم موجود دے، دغه وجه ده چې زمونږ د پښتو شاعري ټوله منظومه ده او دلته هر منظوم کلام ته شعر وئېلې شي ګڼې د شعريت یو جدا معنا جوړېږي. دغه وجه ده چې نن کچه او پره خبرو سره آخر ته قافیه ردیف راوړے شي یا لږه پر وزن ته سمولې شي او د شعر نوم ورکولې شي. بازار کښې د ګانو په نوم هم داسې بلها مواد خرڅېږي.

خو دلته دا ګيله عبث ده ځکه چې دلته خولا تر اوسه خلک په غزل او رباعي کښې خطا دي. د قطعي او رباعي خبره خولا جدا ده. د قطعي او رباعي خبرې نه وړاندې دلته دا ووايم چې درېزه باقاعده منظوم کلام دے او دا ولسي یا جنگي درېزو نه سېوانورو درېزو کښې پوره پوره شعريت موجود دے او درېزه د پښتو خپل قدیمي نظم او شعر دے.

دغه صنف کښې د بیلابیلو موضوعاتو یو لوی ځای موجود دے. ما خپل ځان دغه کتاب کښې د مختلف موضوعاتو د راوړلو او بیلابیل رنگونو د پېوند کولو تر خپله وسه پوره پوره کوشش کړے دے.

په دغه کتاب کښې رباعیانې هم دي او د دغه باره کښې هم لږه خبره کوم. رباعي هم لکه د غزل راغله شعري صنف دے یعنې زمونږ خپل نه دے خو ځېني ملګري اوس دې ته څلوریزه وائي او ځېني خلک په څلوریزه، رباعي او قطعه کښې فرق نه شي کولے. رباعي د څلورو مصرعو په یو خاص انداز کښې ځانګړے شعري صنف دے چې هر مصرعه ئې دوه دوه ټوټې وي. د دې خپله مخصوص د بحر او وزن طریقه ده. وړاندې چې زمونږه مقدمینو هم کومې رباعیانې لیکلې دي نو هغه ئې هم د عربي د عروضو په قاعده یا طریقه لیکلې دي او د هغې تقطیع هم په هغه ډول ده. د پښتو د طبعي سره پوره سمون نه خوري، په دغو کښې یوه رباعي چې د لس سېلابونو ده، هغه د پښتو مزاج سره سمون خوري خو هغې کښې هم درېمه مصرعه لانجه جوړوي او د پښتو په

حساب پکښې يو سېلاب زياتېږي. ما خپل ځان دغه کتاب کښې هم هغه د لس سېلابونو رباعيانې ليکلې دي خو تقطیع ئې پوره پۀ پوره د پښتو پۀ قاعده ده. او ما خپل ځان دغه له د پينځۀ سېلابونو سېټ ټاکلې دے. وزن به هم هغه څلورم وي ځکه چې پښتو کښې سېټ کۀ د درې سېلابونو شي، کۀ د څلورو او کۀ د پينځۀ سېلابونو شي خو دروند سېلاب د څلورم ځای (نمبر) نه وړاندې نه شي تللے.

تقطیع ئې څۀ داسې ده.

$$10 = \text{سېټ } 1 + \text{سېټ } 2$$

دغه ډول وزن بحر کښې غزلونه او چاربتې هم څو ليکلے شوې دي خو رواج ئې نه دے موند ے او زۀ وایم چې دغه انداز صرف د رباعی د پاره مخصوص ښۀ دے، دا د بل صنف د پاره خوند نه کا. د موضوع او مضمون پۀ حواله پۀ دومره وایم چې دغه زور جام کښې نوي شراب وړاندې کېد ے شي او پۀ داسې انداز هم چې چاته به او پرۀ نه لگي. قطعه پۀ پښتو کښې ډېره ليکلے شوې ده او زما نورو کتابونو او خاص اوبښکې مشالونه کښې ئې نمونې شته. اگر کۀ ما دغه کتاب کښې قطعې هم ټولې د څلورو مصرعو ليکلې دي خو د قطعې د پاره دا خبره د یاد ساتلو ده چې قطعې لازم د څلورو مصرعو نه وي. قطعه د غزل پۀ انداز (وزن او بحر) ليکلے شي. څلور مصرعې هم وي او زیاتې هم کېد ے شي. دغې ته ټوټه هم وئېلے شو.

خو چې نوم څلوریزه شونو بیا دا خبره لږه جدا ده او هغه دا چې زموږ څۀ شاعرانو دغه څۀ د درېزو پۀ ډول ليکلې خو مصرعې څلور لري. (دغه ډول شعرونه محب الله مشواني ورور هم ليکلې دي)

ه تۀ د خوبونو ښاپېری یې، ځکه

ما درته ټول عمر شو گیر کر ے د ے

اوس مې پۀ دې خبره پوخ یقین د ے

ستا به پۀ خیال کښې هم راغلے نه یم (محب مشوانه)

اوس دلته سوال دا راپېدا کېږي چې د دغه څلورېزو د رباعی او بیا خاص د قطعې سره څۀ توپیر د ے؟ نو رباعي به لازم د څلورو مصرعو وي، اوله، دوېمه او څلورمه مصرعه به سره هم قافیه وي، هره مصرعه به دوه ټوټو کښې وي خو قطعه به لکه د غزل روانه وي، لازم د څلورو مصرعو به نه وي د زیاتو هم کېد ے شي، ورومبې مصرعه کښې قافیه د شاعر خپله خوښه ده. نوره به قافیه لري.

نو توپیر خو بېخي ښکاره شوې دې او هغه دا چې رباعي خو هډو د وزن و بحر په حواله جدا ده. د قطعي بیا خاڼه تعريف و شو چې لازم څلور مصرعې نه لري او د قافيو حالت ئې هم بيان شو خو دلته د څلوريزو حالت د دغه دواړو نه ځان جدا کوي او هغه داسې چې دا څلور واړه مصرعې د درېزو په شان د قافيه او ردیف نه بېخي ازادې وي (خو د وزن او سېلابونو د شمېر په حواله پابندي لري، نو ځکه دغه ته هم رباعي يا قطعه وئېل مناسب نه دي او هم دغه څلوريزه نوم ئې سم دې او دغسې به مونږ څخه يو بل صنف هم په لاس را شي.

نور په دغه کتاب کښې څو غزلونه دي او څو نظمونه دي. په غزل خو خبره کولو ته حاجت نېشته خو د دغه نظمونو په حواله به دا ووايم چې دغه ډول نظمونه ما افغان ګلونه او اوښکې مشالونه کښې هم ورکړي دي او دلته دغه کتاب کښې هم څو چرې پرې خبره نه ده راغلې. اوس به دومره ووايم چې دغه ته دې غور وکړې شي، دې نظمونو کښې د داخل او خارج دواړه ډوله د اظهار يو ښه ځای موجود دې، او د اوس په لنډ تنګ وخت کښې د کتنې قابل هم دي. د پښتو او پښتنو د پاره پکښې ډېر کار کېدې شي. دا څو خبرې ما ضروري ګڼلې نو ځکه مې وکړې، نور هر څه په لوستونکو پرېږدم.

په درناوي

شیرین یار یوسفزې

ورومبۍ برخه

درېيزې

در پیڙی

شیشکھ، توره درنه شپہ چي لارہ
راغی بد رنگہ او بی نورہ سحر
واہ! چي وُخاندو، کُہ وُژارو اوس

دَ حان او مال دَ حفاظت پُہ خاطر
لارم! تھانی خخہ می کور واخستہ
ایلہ ”باران نہ پرنالی لاندی شوم“

خلقو آسمان کبی سیاری وُنیوی
پنتون پُہ کلی کبی ڊبران ”لاندی“ کرو
زمونرہ قوم ہم دومرہ پاتی نہ دے

در پښي

هغه وي: حكه مې واده وټه كړو
كلي كښې طبعې پورې ښځه نه وه
چې لاس وټه رسي مېوه ترو شي

بېلتون ته وايه څه! خپل كار دې كوه
مونږه يو بل وټه به بيا وگرځو
اوبه په ډانگ باندي بيلېږي كله

نن هغه ښكلي او هوښيارې جينې
”خبر“ چې فقير ته وركوه وئېل ئې:
”خان په نېستۍ كښې د مستۍ نه ژغوره“

در پښي

برېت او شمله مې په خاطر نه نيسي
حُسن په خپله يو طاقت دے منه!
”د زور آور اوبه په لـوره خپري“

ما وي: له تامې مال و سر شه قربان
لېلا! زما په خوب او خيال کښې ته يې
وي ئې: سري د شپې رېښتيا نه وائي

بلبل که نيت د لوى الوت کرے دے
بوراهم بل وطن ته کـده تري
گلوتويى والا برقي واغوستي

در پېژني

زما غانتبول ، زما رېدي چې نشته
پولو ، پتو ته د کتو څه پاتې
خدايه ! د زهرو دا اتې ورانې کړې

نن ئې د زلفو څرې څنگ جوړه وه
د مشاطې هنر تمام وو پرېنه
ځکه په ويځه اوس خوبونه وينم

زما د خيال او د هنر بلندي
د چا تگونو باندې هېڅ هم نه شي
”آسمان په گټو که څوک وولي ، نو څه ؟“

در پیښي

تیارې څه داسې رنگله گوري شولې
چاته تر څنگ خپله سایه نه بنکاري
”غلو خو هم داسې شپه له خدايه غوښته“

عقل شعور سره موږې کړې
د وخت او بخت سره ده وړانه زمونږ
ده مو د ځان سره پخه دښمني

د سيند او بو باندې ډاکه پرېوته
ما وړله خپلې رنې او ښکې ورکړې
د وطن ښکلي دې تاري وهي اوس

در پيڙي

په مادي اورد مينې پوري كرلو
لا اوس پوكي داسو وپلو وركوي
داته نوهم خوڅه د كاني نه ئي

د اصل ، نسل نه انكار و نه كړي
تش صفارنگ باندې بازي مه تره
رني اوبه چاټي كني نه شاربې څوك

زيست مو ولقه كني د روزگار كنيوته
بي د پيسو نه څوك خبره نه كا
د حسرت مري بي كفنه پراته

در پیڙي

ماته صحرا کښې نن یو ګل د لاله
 ډېر ژر غوښي شان له سوخته ووي
 ”موسم هم یار دے اوس د غور لستوني“

زړه که دې هر خومره هم لوی دے ګله
 خیال او نظر دې هم لنډ پار دے نه دے
 خو! ”یو خادر کښې دوه بر بنډه نه راځي“

نن چې زما وړو زما د واده
 البم کاته او ځان ئې ونه لېږده
 وې ئې: نو مونږ سره مو وړانه وه څه؟

در پېژني

لَه سـاړه خُويه دې نورڅه ووايم
 لَه ډېـره تاوه ئې لمبه لمبه كړم
 راشه! لږ خواله كه تودېرې چرې

ما ورته وې: پُوندې دې وچاودلې
 مخ دې چاپېره تېر سړي ونيول
 وې ئې: نېستي، هستي دي لږې سره

ما ورته وې: خداى دې افسر كا بچى
 چرته د كلي كورپه "بڼه" به راشي
 هغه په ښار كښې "كهرداماد" شو د چا

در پېزي

زما پۀ خپلو رنځو او ښکړو قسَم
زما پۀ کس و کښې ئې عکس پاتې دے
رادي شي يار که ئې پۀ خپله کسِي

دَ گاونډۍ اور ته چې لمنه وهې
خو خپل کاله ته دې لمبې راولې
”د خپله خانه خو څوک نه سپزي خان“

اوس که پۀ کلي کښې دې خوښ نه وي څوک
پر پرده ښېره ور له دُغا و غواړه
چې ”ښه“ شي ورک به شي د ښار پۀ طرف

در پېژني

نن راته ښکلي ډکه لار کښې ووي
 راځه! چې سترگې سره وځنگو و
 "روشن خيالي" ده هېڅ پروامه کوه

خو مال او ملک د ټول وطن "لاندې" کړې
 رزق تمام د گُرد اولس وڼغردې
 د حرص نس به دې لاندې نور اوږه شي

يا به زما د لغت علم کم وي
 يا خو لفظونه به مانې بدلوي
 په "آزادي" او "ساتون" پوهه نه شوم

در پښي

د اوښکو سيند کښې مې سپلا ب راغله
د زرگي ښار ئې راله يوړو تمام
باچا کچکول باندې پتري ووهل

نن هغه ښکلې، بې آسري فقيره
خونري سپي چې بده وچيچله
ناظم وئېل: خبر دے دا "فرېندلې" و شو

رېپاره! ستاد متازی نه شو خلاص
ستاد تهگي نه دک روزگار ختم شو
مينه خو لاره په هوا باندې شو

در پیښي

زما که اوښکي ملغلرې وې هُم
مغروړ اشنا پرې لار، شو تېر د پاسه
خدای دې د چا په ښپو کښې توی نه کاڅوک

په مخ د زمکې دغه ټول مخلوقات
نه کا توښه انبیا ر د رزق او مال
مگر سپړوا له یو مېرې او انسان

داد جنت د باغچې گلونه
په کوم ډېران مې پېرزو کېرې کله
په کاغذونو باندې اور پورې شه

در پښي

دهقان چي سوال وکړي باران و غواړي
کلال به وائي: خدايه! شين ئي لري
دلته انسان ته خپل اوقات معلوم شي

بازار د سود دومره تود شو دے دے چي
د ضميرونو سوداگانې کپري
اوس په خپل سپوري هم باور مه لره

دا هواگانې چي حالونه وائي
د آسمان ستوري هم عکسونه اخلي
ماشومه مينه به اوس خنک پتو و

در پښي

د ميني تار چې مي لا پوخ نه وو سم
خپلو نازونو له دې تال واچوه
نو اوس جوته لري په خيال ورکوه

هغه وي: دومره خشمناک یمه چې
”هډو په پوزه باندي مچ نه پرېږدم“
ما وي: نو خدای خودې مېن کا په چا

ما وي: پولس ماما! دا ډزې د څه؟
”جوړې، په کلي کښې جگره وشوه“
وي ئې: نه مړه! زمونږ غوالنگه شوه

درېښي

وي ئې: ملام خو سخي هم يم
اولس، پولس په د ستر خوان مي گوره
ما وي: نو داڅه ستا د كوره راځي

زما ككي آخلي اوس عكس اړوته
يا كه نظام د ټول فطرت بدل شو
كاغي په پنجو كښې شهباز يورو...!

د وخت په دُورو هرڅه خړنه دي لا
تابانه مخ پښتني جُونه شته د
سپوږمي دې ځان وټه غاوري نه شي

درېښي

په جار به ووايم خپل راز د مينې
د حق په تور باندې وژلې ښه يم
پر پرده چې رسم د منصور ادا شي

د شب پرستو نه کوڅه خطا ده
تور ابان گرځي چرته سر پتوي
د سبا ستور په افق وځلېد

ما دې په سترگو کښې يو چاته کتل
زه په ټول حال د دې اسير خبر شوم
اوس خو عکسونه هم حالونه وائي

در پیښې

دَ آزادی، امن او مینې وطن
مقتل مقتل، زندان زندان شوراته
خدایه څه وُشو او لا څه به کپړي

آزار مو واخست دَ جمال او جلال
شال او شری لکه خشاک سوز پړي
مونږه خپل کور ته پردے اور راوړے

خدایه ! ما واخلي یا قیامت راولې
مانه خودغه کانی نه شي لیدے
چې تور کارغان سپینې کوثرې وورې

درېښي

مُشک مې پۀ در او پۀ ديوار وُشيندل
 لاره ، کوڅه مې کره ترمکه پۀ اوښکو
 خويار مې سور شو لاړ پۀ اس د هوا

د سپينې خَلې د سرو لېانو پۀ نوم
 ”ما پۀ سپوږمۍ باندې گلونه کرل“
 خدايه ! دا خوب مې بې تعبیره نه کړې

د حَيکروينه چي مې وُسپـزله
 قام له خو اوښکې مې ډالۍ راوړلې
 خو ! رانده خلک پۀ ډيووڅه کوي

در پېښې

دَ اجل کومے مې سندرہ کړلو
 زه خوپه مړو زړونو کښې ساها راوړم
 چې ما مړوي نو مرگ دې خپله و مري

ما چې دې زور ته د یادونو کتل
 زړه ته مې خیال د هر تدبیر عبث وو
 غرق شي سېلاب ته چې بندونه تړي

راغلي ما وژنې ، نوځه ! و مې وژنه
 مرگيه ! ولې لاس او پښې دې رپي ؟
 مونږه اوس هاغه پښتانه خونه یو

در پېښي

خپله قصاب او د موري خه باور؟
خپله په خان د دې مرگي خه پته!
حکه چرې د لاندې ساه اخلمه

اجله! ژاړه ته، زه نه ژاړمه
ته چې مې وورني، زه لا ژوند مې شم
مرخو هغه شي چې ناموس ئې ورک شي

شرې مې خه لږه خيرنه شوله
چې دې بيا سترگې داسې سپينې کړلې
د دنيا رنگ مې ايله اوس وليده

در پیښي

د خپل آزاد وطن بېرغ مې په لاس
ستورو، سپوږمۍ نه هم په بره تلمه
د دغه خوب راله تعبیر وېاسی

چې خبر نه یې په تېر شوي پرون
نو څنگه زده ئې په راتلونکي سبا
د نن پوهنې خو ناپوهه کړې لا

ته چې بازونه په قفس بندوي
لا ترې مخوکې او نوکونه آخلې
بیاد کارغانو "بدمعاشي" مه ژاره

در پیزی

ما وې: دا زلفې دې وي سپورې اکثر
خړې، کښې هغسې گلان نه تومبې
وې ئې: اوس کلي ته سپرلي نه راځي

لاړم آسمان ته د بخت ستورې پسې
ما وې: تختې نه لږد تخت ځای ته شه
وې ئې: نو تاسو خوڅه هم وڅوځئ

دالوی آسمان پرې تنگېدلې خو، نه
د زړه د نیا به مې روښانه وې لا
داسې سپوږمۍ که یو، دوه، درې نورې وې

در پېژني

سترگې مې دواړه ډکې ډکې شولې
د زلفو ياد په زړه راوړېده
مانېام د ناستيمه د سيند په غاړه

آسمان د ډک له بنو بنو برخو منم
خو لوی مرام لره به لوی جوړېږي
وړي دې د بام د گيا خوب نه ويني

زه د سپرلي په آب و تاب خه کوم
زه د ورشو آب و گيا ژارمه
د شپونکي خای خو خراپه نه شي نیو

در پيڙي

نن چي پء لار کښي مخامخ راغی یار
وي ئي: منم، خو دَ زړه حال ووايه
سترگو مي وي، خو پکښي اوښکي راغلي

ما چي زاهد پء مېخانه کښي وليد
پء خپلو سترگو مي يقين نه راتلو
ساقې وي: پوه نه شو د ورځي راغی

زلفي ئي تاو خوري د رخسارو پء سر
سترگي ئي سري، بانه ئي برند دي اولار
چي نن به څوک د قتل وار تپروي

درېږنې

بُلبل په ماته خانگه ناست ژړل ئې
 "ســـــري خولې غوتۍ مې خه په هير لارلې"
 چې د ښار خلقـــــو کفنونه گران کړل

که خپله ښځه د چا حـــــوره وي هـــــم
 پردۍ بدترې نه ابـــــتره ښکاري
 ښې ښې مېرمنې لارې وينځې شـــــولې

متهې زما پـــــرتې د بـــــل اوبو ته
 په ما چلېـــــږي گـــــزارونه کوي
 د وخت په دې جـــــربه خنګ نه ژاړم

در پيڙي

خوک ئي لَه ڄَانِه پَر پڪوي چري نه
البتَه خُور مُتِه پَه غارِه ڪري لا
زَه چي رنخور شوم نو تا پر بنمودمه

يو خوک خوشحاله وو چي لور ئي وُشوه
ما وي: ڇَه! بنه ده جهالت ختم شو
هغه وي: مره! اوس به روغه وُشي

زمونرِه سيند ته يوِي شپِي لَه راشه
چي دَ چَرونو او چَرو پَه ڙبه
واوري! چُپيا ڪنبي دَ فطرت سندرِي

در پیښي

شمع محفل ته چې رنځا ورېځني
د دې پټه ځان باندې خپل څه تېرېږي
دغه یو سوچ کله چاکړه نه دے

څو که ښاغلي اتلان غواړمه
مگر دا خونې هغه خونې نه دي
”د کارغه جالې نه خوباز نه پاڅي“

راځه! دا خپلې د هنر خبرې
مونږه د وخت لوی عدالت ته پرېږدو
تاریخ پټه خپله دے بې باکه منصف

در پښي

کو تو ال چي پورته شو او ښار ئي لوټ کړو
دې ته قاضي "پېشگي ساتون" وؤئېل
د ضرورت د نظريې صدی ده

جُمات له غُسل ئي پۀ وينو ورکړو
خپله ئي خاڼله پۀ صُهبَا ولامبئل
چاوي "سَيِّد" دے د وخت لوی صوفي دے

خپلوي، دوستي خو د وجود پۀ قدر
هسې چټي گيلې مانې مه کوه
پۀ ماندگۍ کښې خو خپل سپورے تښتي

در پیڑی

دَ حوانی زور کچہ توبہ نہ منی
واعظہ ستا وارہ کران عبث دے
اوبو تہ بند دَ شگونہ تہری خوک

دَ مازیگر شفق دَ سیند پہ غارہ
او دَ چپتر "ترتر" کنبی تال دَ بـوہی
غـوارہ زما او ستا دَ مینی پپوند

وریخی غروسکے غروسکے راشی پہ نمر
دَ رنہا ورانگی ترپنہ خیرہ وہی
زلفی پنہ پنہ پہ مخ عبث اہوی

در پیښي

که ځله دې چپ او لیمه بند و ساتي
خو د زړه راز به دې پت پاتي نه شي
د ګلو حال وي د وږمو په ژبه

زه ګوته به تیره تیریا ته نیوم
د هغه سترګې ښکته خپو کښې ايله!
خاورې به ویني د لېلا خالونه

هسې عبث ده چې د غېر غماز نه
چرته د ښې خبرې طمع کوي
د مات منګي نه آواز روغ نه خېژي

در پېژي

آسمان کښې گورم د وريخ غروسکي ته
زما د يار پکښې تصوير جوړ شو
خدايه! اوس باده کومې رame ولې

صبا چې راشي د قفس په لوري
زه ترې پښتنه د گلشن وکر مه
سترگې ئې ډکې شي؛ گويانه نه شي

چې لوريه لور ورله حالونه وايي
هغې صبا له بې تپوسه خنې
ماله په تشه خله قسم راکوي

در پیږي

که خله دې چپ او لیمه بند و ساتي
خو د زړه راز به دې پت پاتي نه شي
د گلو حال وي د وږمو په ژبه

زه گوت ته به ژر یا ته نیوم
د هغه سترگې ښکته خپو کښې ايله!
خاورې به ویني د لېلا خالونه

هسې عبث ده چې د غېر غماز نه
چرته د ښې خبرې طمع کوي
د مات منگي نه آواز روغ نه خپري

در پيښي

واده، اختر کښې د رشتې په غرض
هغه په ځان چې سپين پوډر و مخي
ته ورته ښې توري چشمي واچوه

د موزيکي نه ځانتنه گيتۍ غوره
طمعې، آسۍ نه خپله هڅه ښه ده
د بل څادر باندې څوک ملا نه تړي

تگۍ د شگې حل ډنډو کي گڼي
اوږدۍ بکيانو وټه بېرې وايي
په سخت ساعت شي نظر کيرې بيرې

در پېژني

کوڅې، چنې مې بلا وکتلې
 ځان مې يو چرته هم پېدا نه کړلو
 دا تور د تاپه سترگو پورې نه شي؟

دا چې له ځانه ستوري او رواخستو
 په شپه د بر آسمان نه ولوېدلو
 ده ستا جبين باندې سورتیک ته کتل

هغه حُجرې او هغه خُونې دي خو
 د سيالۍ سترگې په چانه خوږېږي
 د ښو ځوانانو مياندي بوري شولې

در پيښي

د چا د سترگو او بارخو په مينه
کله نرگس، کله لاله ښکلووم
ذوق د جنون مقام ته ورسېدو

شپه ده، مېړه ده؛ وایم ستورو و ته
ماته د يار د حرم لار وښايي
وائي گريوان کښې دې خپل سر ننه کړه

مخ دې چمن، لب او رخسار گلونه
د خط او خال بلبلان ښايي سره
خودا د زلفو کاغې "شي" کړه ترېنه

در پیږي

درباندي سپورے د اقبال کومه
زه یم هُما، اوږے شاهین خونه یم
لکه کونتره چې اوتره شولې

ستا یو خبره معتبره نه ده
خوزه گمان خپل بدولے نه شم
خپر دے راحه! هغه زړې نوي کا

په اژدهام کښې د خود سره رامېل
په تېل ماتېل کښې د بې واکه وړېمو
د خیال په تال وهم جوته د وصال

در پیږي

دَحدنه هُورتِه ربرېدلي كَه يُو
چې د پُښتو جنده مو هسكه رپي
په تنگ او پت به مو پښت پښت نازېري

تنكي تنكي په ښكلا سيال گُلوڼه
خي بل ديار ته آب و گل په خاطر
خه مو سپرلې، خه آبادي د وطن

زما كمه به دې محفل كښې وي تل
په غېر غماز به خوا پوره دې نه شي
د ټاټ پېوند به خمل كښې چرته لگي

در پېژني

په يو گلشن به لمبې پورې نه وي
گل او بلبل به خوند له ژونده اخلي
که د بارودو کارخانې بندي شوي

د خپل ارمان څلبي ته او درېدمه
اوښکې، سلگۍ مې ضبط کښې پاتې نه شوي
خپل مسيحا چاته قاتل دي نه شي

د پاروگانو هم آبايمه خو
ستا په کمځيو مې قابو نه راځي
په بنامارانو او دې نه چلېږي

در پښې

ذوق ئې د مرگ له خوبه پورته کړلو
ستا د پانزېب او بنگړو شور ته سلام
راگـونـه پر برده چې پېسې وگتې

ما درته وې زلفې دې مه راسپړه
ورېمې خوډېرې چغل خورې وي نو
کلي په کلي ډنډوره جوړه ده

لب او رُخسار ته دې لالونه ايرې
دُر شهوار دې تر غاښونو خجل
گتـو ته هسې تش سولي اچوه

در پيښي

د بربټور پټکي شمله او جرگه
کنډر حجره د سيالۍ څه جوگه کړي
چې د پښتو ځونه ميراته شو له

پښتنې خوښې ننگ او پټ نه ډکې
له سره تپري وي د ورونه پوه سر
خاوري شه! خاوري چې وي گرانې په چا

تېرے، جفا، خشم او مکر، فریب
پکښې به یو راسره ونه مني
یاره! "خپل عېب د وولو مينځ وي کنه"

در پېژني

دَ اصل ، نقل مانې مۀ لټـو ه
دَ حق ، ناحق پته هم گرانه ده اوس
دا دَ "لېبل او اشتهار" صدۍ ده

کسـو ته ستا چي غلے غلے کسم
ورک شوے خان گورمه غل خونۀ يم
دا دَ بانـو سپاهيان دي پوهه کالږ

دَ تـبر مارو مټـي شلې شه چي
بناخ ئي دَ بـري هـو پري نـبودو
ما به دَ تـال لوئي جوټي ته کتل

در پېژني

ستاد عزت او د ناموس په خاطر
ما چي د خان نه بنجاري جوړ کړه
خو ولي سترگي اوس ته نه توروي

د خلق په واره و سائلو باندي
خو اژدران خپله سينه اچوي
تر خوبه ژوند د مرگ له خولي شو کوو

مونږه د پوهې طرفدار يو مگر
تگي برگی ته خو تعليم نه وايو
دارې ته واچوي استرد قانون

در پښې

د چا پۀ وِس او تدبير نۀ يو ايسار
 نۀ خو ناپوهه، نۀ کمزوري يو مونږ
 خنډ د اصلاح يو تت اُميد وگڼه

هر استعمار خپل دلانو باندې
 دلې رنگ رنگ عنايتونه کړي
 دا حېنې برخې آسماني خو نۀ دي

پۀ بخششونو د اورنگ پاللي
 پۀ خطابونو د فېرنگ بناغلي
 مونږ نه نارۀ د "زنده باد" غواړي..!

در پیږي

د خواری حد مې تمام کړې باندې
هېڅ یو اینځر به مې کیکرنه شي خو
که له آسمانه مې کمه رانغې

د دیدن "خبر" دغه د مې وړمه ځمه
د غمازانو خولې دې وازې اوسي
گدا د سپوږمۍ غپانه جار و وځي

مدام چې حسن د تخلیق ستایمه
دغه ده مدحه د خالق د قدرت
ځم حقیقت ته د مجاز په لاره

در پېزي

حق او انصاف د توازن تر څکه
پسې فطرت او بیا د حسن مقام
ورستو طاقت او آخر امر مطلق

یار ته زما په سترگو وگوره لږ
چې خپل گمان دې په یقین بدل شي
د حسن ذوق ته به فجور نه وایې

درشت خويي خو ئې جوهر د لکه
زما په ډېره ژړا اف نه کوي
د کانې زړه په اوبو نه پستېږي

در پېښي

سترگې مې ډکې وې ما توی نه کرلې
تله، پارسنگ، او پېمانه چې نشته
د رپه صدف کښې هم بند پاتې بڼه دي

ستاد بارخو نازکي دارنگله ده
د خوړلو خاڅکي پرې هم نه شم کتې
د زرگي آه حکه قابو کښې ساتم

هغې زما د دیدن شوق وته چې
نن د جمال د ذوق جنون وپېل
په محبت باندې به وینارمه اوس

در پېښې

په گاري واري گريوان نه يممه خوښ
خود اېکوارو د خندا لېونې
آباد سحره! د عاماته کوه

زما په خون دومره آواره شو له
لوره، ژوره ئې تر پامه هېڅ ده
مخه د زور يوه بلانه نيسي

بڼه او نا بڼه بدې کښې نه وي گوره
بيا هم چې خوا مخوا پښتنه کوي
د تنگ نظري نه تنگ دستي غوره ده

در پيښي

ملک د پښتو دے ، سر په سترگو منم
خو د موقعي محل دا دومره لحاظ؟
چې په يقين باندې گمان غالب شي

د نظرو وړانگو مي تيارې غوڅې کړې
ستا د چارگل غمې هم وېرېښېدو
ستورې اوس زېرې د سبارا کوي

د خپل بنائېست د آب و تاب په خاطر
کس و زما ته سپېلني لوگې کره
آئينې عجز نه حېرت اخېستي

در پیښي

ژوند به پۀ خوند او وقار خۀ کوي اوس
چي پۀ بازار لکه غلام ارزېږي
دا لوبه جوړه کره هم ژوو خپله

چي فلسفه کښي شي ناکام فلسفي
نولېونځي شي اوتې بوټي وايي
پۀ عامه پوهه دي خوشحاله گرځه

پۀ تصوف کښي چي خطا شي صوفي
نود الحاد پۀ گډو وډو سر شي
ساده ايمان باندې شا کره اوسه

دوېمه برخه

رباعيانې

رباعیانی

بد شي له بدو او بڼه د بڼو نه
 خوی د سرو شي مگر سرو نه
 خوک چې د اصل نسل نه روغ وي
 کار د پښتو هم بـوـیه هغو نه

موسوم په سادوي د لارې مل کا
 چې یاد په غل وي له خانې بیل کا
 دیوه دې بله د خپل شعور کا
 د ژوند په لاره سهل منزل کا

رباعیانی

خنہ دے سپورے رنگ دے تک تور دے
 وضع دے ورا نہ گدو دے کور دے
 خوبے ہمت ئے نو بے قدرت ئے
 ژوند لہ یوسا دے لہ بلہ پور دے

Pukhto.Net

وطن تہ راشہ جوہ مرغزار دے
 پئے للمو، دشتو ہم اوس بہار دے
 چہ ورتہ گورم زہ مے پس خہری
 گل خوا تہ گل دے یار سرہ یار دے

رباعیانی

زیر مازیگر کښې د سیند په غاړه
 ساقی مَطرب وي راســــره دواړه
 بــــد پامی تــــوله وي ښپوډ لاندې
 لاس په نامه وي خوښی اولاره

Pukhto.Net

دا کرونده چې د هریو گل کرم
 پرېنه سمسور به د تا کاکل کرم
 گُتــــه په خله به درتــــه سنبل کرم
 ستا په ثنا به هریو بلبل کرم

رباعیانی

د ژوند په سر مې غمونه پنډه دي
 دا چې مې سترگو کښې اوښکې ډنډه دي
 که وخت ایسار کړم که بخت بېدار کړم
 نه مومم بناده دې له بس شنډه دي

Pukhto.Net

خومره چې وټوم زړه ئې لا یخ شي
 زما په آه ئې حکه آخ آخ شي
 په دک محفل کښې داسې راشا کا
 غواړي چې ماته ناخوالي مخ شي

رباعیانی

خه په سرور یم خه په سرود یم
 نه په خپل سود او نه په بهبود یم
 خلک د نېشت نه هم خپل خان بود کا
 زه شته وجود کښې نېست او نابود یم

Pukhto.Net

په ژړا ژاړي په ویر مامور دے
 که خوک مالک دے که خوک مزدور دے
 د جدل اور دے وطن تنور دے
 ایره ئې واخله روغ که رنخور دے

رباعیانی

که نه خه پلوري او نه خه پري
بيا هم لگيا يې گوتي دې شمېري
يو ذره غم وي په خانې غرکري
واره بنادي کري د تانه هېري

په توره شپه کښې د آسمان ستوري
په سپين جبين دې سورتېک ته گوري
نري خوله دې په بارخو بنوري
حکه خو پرڅه په لاله ووري

رباعيانې

ژوند نه خوند لار دے هسې دوران دے
 خلک ټول وړې تش سودا وزيان دے
 دود و دستورڅه خپلوي، دوستي څه
 پت او الفت خو تش په زبان دے

Pukhto.Net

لږ رابهر شه له خپله ځانه
 چې څه خبر شي له درست جهانه
 قدم بوسي به دې بحرو برکا
 خو زړه دې لوی کا له دغه تانه

رباعیانی

غبرد جرس دے وخت د پاڅون دے
 دغه خوځښت خو دلوی ژوندون دے
 مرغ او ملا هم کرې آذان دے
 د مرگ په خوبلا اوده پښتون دے

دا چې بي نياز له زه او ته يم
 په زه کښې ته ئې او ته کښې زه يم
 داسې زما چې ځېگر او زړه ئې
 ځکه دا ستا په لب و لېمه يم

رباعیانی

بیانوبههارچې په باغ وراغ وي
 ساقی، مطرب وي چنگ وایاغ وي
 قاضي که ایښی په کرښه سر خپل
 شیخ به تسلیم وي جوړ به فراغ وي

رنه ادي بیرته ښکاره اثر کا
 چې توري شپې ته کله په سر کا
 رنگ او نور داسې سره پېوند شه
 د سیالۍ ډک چې د ژوند سحر کا

رباعیانی

حُجرہ، جمات دے کنہر، کھ کوردے
 لمبہ لوگے شو بل پرپنہ اوردے
 روئی دَ ممات ئی خلکو تہ روئ کھو
 مخ دَ حیات اوس دومرہ تک توردے

Pukhto.Net

چپی سرہ ناست یو زہ او یار دوارہ
 دَ رنگ او نور شپہ دَ رود پئے غارہ
 لہ ہسکہ ستوری پت پت راگوری
 دَ غریہ سرہم سپوڑمی اولارہ

رباعیانی

دَ بد مرغیو هریو شبخون ته
 چپي یو لښکر شي گران دي پښتون ته
 دَ ورور پۀ لاس کښي دَ ورور گرېوان دے
 خنګه به سم شي دَ زیست سمون ته

Pukhto.Net

دا گُرد تندر نه دَ آسمان دے
 خپله سپـزلے مونږ خپل آشیان دے
 ذره گُرم نه دے کاتب دَ بـرخي
 دَ حـان دُښمن مو پۀ خپله حـان دے

رباعيانې

چې کله غوړيې، دنيا رازغلي
 خو چې لږ سپور شي ټول گنه تللي
 دغه دنيا ده، دغه ئې رنگ دے
 چې پرې تکیه کا، هغو ژړلي

Pukhto.Net

قدرت طاقت به نور خومره غواړې
 په قرقره به تر کومه ویاړې
 دومره دې زور وي دغه دې زغم وي
 چې نوک دې خوږشي نو ورته ژاړې

رباعیانی

گوري کرکني، غواړي ممانې
 خو خنډوي ته، اوچې بکيانې
 لا دا منم چې، په لاس به درشي
 اړېرې ترشي، خو اوچې پانې

Pukhto.Net

پردي مالونه، په خپته نغاړې
 لوی لوی ملکونه، په واک کښې غواړې
 حرص خه دومره، ړوند او بې حس کړې
 خپله په خان اوس، خښوي دارې

لنډي
درېمه برخه
نظمونه

نظمونه

د تندرونو په شپه

په نوم چمن کښې پانه، خانگ نه لري
دغه تنکې، ښکلې معصومه غوتې
وي بې آسري، خپل موراو پلار ئې نه وي
لکه وره يو خوک يتيمه جينۍ

دا تکه توره بلا شپه چې راشي
ډکه درنه وريخ راوچلېږي
اسمان کښې واړه تندرونه هم چې
له زوره وپرقېږي، وډېږي

وايه! نو اوس دغه معصومه غوتې
کومې سائي، کومې تنې له ورشي
لکه ماشومه، بې آسري يتيمه
په دغه وخت د چا سينې له ورشي

نظمونہ

حیرات

راتہ وکړه یو نظر
 سر تر پایہ سراسر
 لکه زه یم لوغړن
 بل به نه وي یو بشر

نه اختیار لرم د دم
 نه مې واک شته د قدم
 د اظهار معصوم خواهش
 ستا په رحم او گرم

دا بـنـدـي یم که ازاد
 دغه داد دے که اهداد

نظمونه

احساس او ننگ

هغه شـپـه چـې مـې د درد پام کړو
هر سـتـم د خپل جانان ته
د واره سترگې شوې راډکې
بـيـا مـې وکتل آسمان ته

بس! يو آه مې له خلې وڅوت
په اسمان کښې سره لمبه شوه
بنکته زمکه هم له ويرې
بورېدل له زلزله شوه

خو! دې وينې بـيـا په دو کرم
په اجل ئې پېرزو نه وو
زر زر لارم ورله خوا له
خو جانان په خوب اوده وو

نظمونه

څو چي وينم

بل يو هېڅ په نظر نشته
 په کوڅه او په بازار
 يو مرگه دے چي ئي وينم
 ســــينـه چاک گرځي اوار

يو زندان دے، بل مقتل دے
 که دا کلے دے که بنار
 هم حــــجره هم په جمات کښي
 جوړيو درزد دے دندو کار

نه اختر شته نه شوق در
 نه مېلي شته، نه څوک يار
 درپه در خاورې په سربه
 خه ژوندون وي خه روزگار

نظمونه

اے نچیه! اے شهیده!

د پښتون د چمن گلہ!
د دښمن د سترگو خاره!
سرداری درنه لوگه شه
د وطن د سرد ستاره!

نه ډيوه شته چې کړم بله
نه گلان شته چې گېلې کړم
دا خو اوښکې پښتنې دي
د تاروحته به ډالۍ کړم

ملامت درته ټول قام دے
د تاروحته مې ســلام دے
اے نجیبه! اے شهیده!
د تاروحته مې ســلام دے

نظمونه

دَ روح کړې

خو که ســـــترگې کړمه پټې
او زه نه گورم يو لور ته
يا مې غوږ هم هلو نه ږدم
هر کوم غږ او هر يو شور ته

دغه لمس هم پسي شل کړم
او دا ژبه هم اوده شي
که مې جوش له لاسه ورکړم
بيا هم هوش پسي چپه شي

خو! د روح سره به خه کړم
هغه لار او چار رابنايه
کنه! دلته اوس پسي وس يې
د درد کړيکه مې بيا ستايه

نظمونہ

دور

هغه سترگي چي ئي سري دي
 په جهان ئي ملازي دي
 هر خو اخلي ازارونه
 دعاگاني ورپســــــــــــــــي دي

مونږه خوار له درد او مينې
 هر ارمان مو وينې وينې
 بي وسي مو اتبار وورې
 دهرچا دي سترگي سپينې

دا دنيا ده، دائي ڪار دے
 دغه وخت، دغه روزگار دے

نظمونه

پښتون زلمي ته

پۀ شعور باندي بښا شه
 د دسـتور خـخه آگا شه
 ننګ او پت خپله بښوه کا
 او الفت هم سـرو پا شه
 پۀ مېړانه او غېرت کښې
 ته دې ياد لکه پخوا شه
 آزادي کۀ خپلواکي ده
 ته پۀ دواړه سـرفدا شه
 ښۀ هنر دۀ او کۀ علم
 پکښې لار ترانته شه
 کۀ خرد دۀ، کۀ جنون دۀ
 پۀ خپل حای پکښې يکتا شه
 خان خبر لۀ خپل پرون کا
 او بيا زده دې لۀ سبا شه
 مفکر شه، مصور شه
 هم عمل او هم سودا شه
 هم الوت شه، هم رفعت شه
 ته هما او ته سما شه

څلورمه برخه

غزلونه

غزل

لویه ورشو د پښتنو کۀ بی بهاره نۀ وے
بنکلی هوسی به د د امانی دومره خواره نۀ وے

منگی تیکری، گرونج توتی، جو نه تار تاره نۀ وے
زمونږ د کلی د سیند غاړه به اوزگار ه نۀ وے

لکه ماشوم به کتور و پسې لاس نۀ جگوم
خو سېل د زانو دې آسمان کښې بی قطاره نۀ وے

زما د زړه کاله ته گوټ داسې ممکن خو نۀ وو
کۀ ستانظر سره زما د سترگو لاره نۀ وے

چا به زما نه د لالا گلونه څنگه رپېل
داسې کۀ زۀ پۀ خپله خاوره بی اختیاره نۀ وے

تا به زما د کامرانو جنډې هسکې لیدې
زما د ژوند کۀ د بـ لاپۀ کوڅه لاره نۀ وے

غزل

په تحویل د توره شپه څنگه خطا ځم
په دس—تور د دې وطن څومره وېر یا ځم

د فنا د پروانې تح—ریر ته وایي
په دالاره به—وجود ته د بقا ځم

د اجل کومې هم واز د ژوند په لار وي
زه خود س—رد زمانې پرې خامخا ځم

ما د گلو غنچه ولیده کاکل کبې
اوس د خیال په یو جوته تر ثریا ځم

څو په ما د یار د س—پوري وږم لگي
پسې زه به د خپل وس تر انتها ځم

اوس د کلي نغار چي و ته نارې کړي
نن د یار د زړه کاله و ته افش ځم

مگر جنگ د هغه س—تر گو سهل نه د مې
خو په ډاډ س—ره د گردې پښتونخوا ځم

غزل

ماته ئي وعده بنه ده
 نوي بـــــــــــــــــهانه بنه ده
 خدايه! مازيگرتنه خپر!
 داسي تماشه بنه ده
 هسي جرس غرپسي
 تللي قـــــــــــــــــافله بنه ده
 ستا همنوايي سره
 دلته يو تپه بنه ده
 ياد شو لکه بل مشال
 داډ اوس بدرگه بنه ده
 اوس راحه! خوبونو کښي
 خلکونه پرده بنه ده
 ياره! وضع، قطع دي
 ښکلي پښتنه بنه ده

رند دي مېکدي ته ځي
 مونږ لره حـــــــــــــــــجره بنه ده

غزل

مَراوې سترگې بلا مَرې کا
خُون آشامې لا مَرې کا

هر ارمان نه مې سَر پَرې کا
حَہ! اوس جوړې مُنارې کا

زما کُسو چي برعکس کړې
نورې ماتې آئینې کا

خُولَه به نه غواړم خوراشه
لږې بند د خلکو خُولې کا

مُقَدَم پت او اُلْت دِي
نورې وروستو تقاضې کا

شیرین یار دې خنې ستایي
بلاگانې ورپسې کا

داسي چي پء مونڙه باندې سرء راڻي
ســتاد انتگوزرء له چي خء راڻي

ماتھ دي يادونه زور گيري بنايي
کورته مي دَ زرء پء د پوالء راڻي

خلک به پء شپه عُتي سمبالې ږدي
مونږ بـانـدي دَ ورځي رها غلء راڻي

تابـه دَ نظر غبره پرانپـسـتي وي
اونښکي مي اوس چرته له ليمء راڻي

پام گورم! له سـترگو مي وټه لوږي
توي اونښکه ليمء وته بـيـانه راڻي

سترگو دي پء رپ کښي قيصه ختمه کړه
اوس بـه عيادت له خلک ښه راڻي

غزل

په خاطر د اغيارانو اخگر پرېوت
چې په ما د يار د مينې نظر پرېوت

کمترې او عاجزې مې هومره زور کښې
د اناو د غرور هغه غر پرېوت

د نور شمع چې جلوه شوه، دک محفل کښې
په پرده د خلوتيانو شـر پرېوت

نور به خه ئې د قامت عظمت بيان کړم
په سجده ورته سُنبل او نښتر پرېوت

نازک خيال چې مې بادشاه باندې اړ نه وو
لار فقير غوندې تور خال ته په در پرېوت

شوځ نظر راڅخه ونگرد دکو سترگو
که ما بنام سيند کښې ککوړ ۛ د نمر پرېوت

زه لا کله سـتا له غمه فريادي ووم
خو د دهر هرالم مې په سـر پرېوت

غزل

داسې چې پۀ مونږه باندې سرۀ راځي
ســتادَ رَنگُونو زړۀ لۀ چې خۀ راځي

ماتۀ دې يادونه زور گيري بنايي
کورته مې دَ زړۀ پۀ دېوالۀ راځي

خلک به پۀ شپۀ غټې سمبالې ږدي
مونږ بــاندې دَ ورځې رڼا غلۀ راځي

تابــۀ دَ نظر غېږه پرانېستې وي
اونښکې مې اوس چرته لۀ ليمۀ راځي

پام گورم! لۀ ســترگو مې وڼۀ لوېږي
توی اونښکۀ ليمۀ وته بــيانۀ راځي

سترگو دې پۀ رَپ کښې قيصه ختمه کړه
اوس بــۀ عيادت لۀ خلک ښۀ راځي

غزل

تہ کۛ رنہا پېژنې
بيا به سبا پېژنې

سـترگو کښې غلا پېژنې
دو مره حـيا پېژنې

لږ کۛ غېريت لۛ تا
بيا خو به ما پېژنې

زۀ دې لکه سپورۛ شوم
تہ بـه مې لا پېژنې

تنگ او پت دې کلۛ زده
جوړو جفا پېژنې

دا د زړۀ پرهر کسۛ
خپلۛ ادا پېژنې؟

ټول دې لۛ هرخوا بـد خوا
لږ کۛ همخوا پېژنې

سترگې د حالاتو راته وړانې دي
 ذوقه! د سيالۍ خبرې گرانې دي
 غشو د ستم ته سينه تانې دي
 شوقه! تلو سې دې پهلوانې دي
 ياد بنجارې له خوارۍ مات د مې زړه
 ياد کلي جوته خان آسانې دي
 نه هغه نسيم شته، نه وږمې د گل
 هر لوري ته سپورې هواگانې دي
 قدر به د اوښکو خه درز باد کړمه
 دلته کښې چې وينې هم ارزانې دي
 کسو کښې مې عکس د حسن امر شو
 ټولې آئينې ورته حېرانې دي
 زور د تفکر ئې راته هېڅ کړلو
 چاوي؟ د کاکل غوټې آسانې دي
 ستاد نظر وړانگې ستا تر خانه شه
 اوس زمونږ د ذات زړې تابانې دي
 بيرته مې د سترگو چينې تاندې کړې
 تاوې! هو سې تربې د امانې دي

غزل

تہکے خال دی کئے نایاب دے
خاکہ کے او بنکھئی حساب دے

پئے غانتھول او پئے رُپدی می
کرے سود ستاد نصاب دے

خار دَ تا دَ مخ لہ آبہ
چپی خولی خولی گلاب دے

مخ او زلفو رانہ ہیر کرہ
کئے حساب او کئے کتاب دے

ستاد زلفو دَ تسخیر می
بی تعبیرہ لاہر خواب دے

زیر و بزم ئی تنگ او مینہ
گنہ سُر دَ ژوند رباب دے

شیرین یارہ! لب ئی ستایہ
خوپئے اور دی زہرہ کباب دے

غزل

په آب د مینې مې وینحله دے زړه
له هریو خیری مې ساتلے دے زړه

هرخو مره گران او که بناغله دے زړه
په یوه خله مې ستا منلے دے زړه

نن ئې د سترگو په رموز کبې ووی
ستا ولی دو مره غله غله دے زړه

خله یو گیلې له جوړولے نه شې
خنکه له خلکو دې او بشکلے دے زړه

خو وو په خو کو د بانو چور شوے
په تارد زلفو مې گندلے دے زړه

تیاره ئې خوب له د مړوند غوښتله
خو شیرین یاره! ما غندلے دے زړه

غزل

ایله چې خلی له مې راتله ماته شوه
خومره کچه کښې مې توبه ماته شوه

لاخو مې اوښکه یشـبـدلی نه ده
چې ستا پۀ مخ باندې خوله ماته شوه

خبرې گریوان مې ورته مخې ته کړو
د هغې لاس نه آئینه ماته شوه

دامراوې سترگې او باریکه مسکا
د گل توله، د جام نشه ماته شوه

سپوږمۍ پوره د نیمې شپې پۀ بلی
زما د خوب د کور پرده ماته شوه

د گمان قېد نه خلاصه شوي وعده
د یقین کور ته چې تله تله ماته شوه

غزل

يوه لمحه دَ زندگۍ چي مهربـانـه نۀ ده
دَ بخت کاتب سره زمونږه خو څۀ ورانه نۀ ده

دَ ښار او کلي لوی واړۀ ټول غم شريک دي زما
دَ درد قيصره مې بې ښا، بې خان و مانه نۀ ده

تیارو خو ځکه ساه ډوبۍ وټه دوام بـخـښـلـي
هغه لېلا چرته يو شپه کاکل افشانـه نۀ ده

ستا پۀ سودا کښې دومره ورک، چي اوس پۀ هېڅ هم نۀ يم
شپه خو دَ غنـو پۀ چاپه گڼي آسانـه نۀ ده

چرې به ستا پۀ بې لوظۍ تاته راوـسـپـړـي خـلـۀ
پښتنه اوښکه ده څۀ دومره بـې زبـانـه نۀ ده

دغه ئې ډېره دليري، که بـُـزدلي وگنم
زما دَ قـتـل پۀ خطا هډو پښـېـمانـه نۀ ده

زما دَ واړه زندگۍ دَ صبح و شام پۀ بدل
دَ مازيگر دَ يو ديدن سودا څۀ گرانـه نۀ ده

غزل

بلا سوخت کٔ دَ احوال لٔ تنارٔ خورم
 ڊہر تاوونہ ہم دا ستا دَ بـِـپلتانٔ خورم
 هست او نیست دی راتہ ہبـِـخ دَ دیدن شوق کنبی
 خدای گواہ دے کٔ پٔ ٲٔ ٲٔ باندي بہ زړٔ خورم
 خو پٔ "را" مې ژبہ نہ اوړي قند لبہ!
 پٔ دوا کنبی کٔ ٲٔ ٲٔ ژبہ دَ کارغٔ خورم
 تپ دَ نمر درباندي ہم زغملے نہ شـِـم
 خو بس دا چي غریبي دہ، لږ ساړٔ خورم
 چي دا ستا پٔ نخبنہ ووځي لٔ کمانہ
 هغه غشـِـي پٔ ٲٔ ٲٔ وارہ ہم زٔ خورم
 دَ آسمان دا تندرونہ؛ ورشـِـي، پوہ کړئ!
 نورې زٔ دَ ارمانونو شـِـومې نہ خورم
 ستا پٔ غم کنبی ہبـِـخ لٔ ستوني نہ تہرہږي
 کٔ پٔ قطع باندي شہد ڊہر خواړٔ خورم
 دا چي کلک لکٔ سندان یم، سبب دا دے
 لٔ فلکٔ گزارونہ بـِـٲٔ ٲٔ ٲٔ خورم
 خدای ئي مالرہ کشتہ کا، بلا ٲٔ ٲٔ دہ؟
 ستا دَ لاسہ خو زٔ زہر ہم تراخٔ خورم

دَ وفا دلیل مې دا دے چي پښتون یم
 قسمونہ دَ باور بہ درتہ ٲٔ ٲٔ خورم

د لیکوال نور کتابونه

★ چاپ کتابونه

- (۱) افغان گلونه چاپ ۲۰۰۴
- (۲) اوبنکې مشالونه چاپ ۲۰۰۶

★ ناچاپ کتابونه

- (۱) چارېته (تحقيقي مقاله)
- (۲) شیرین بیان (د شعر په وزن، بحر، عروضو او پښتو املا بحث)

نوټ: افغان گلونه کتاب (چاپ ۲۰۰۴) د ۹۰ لسیزه کښې تخلیق

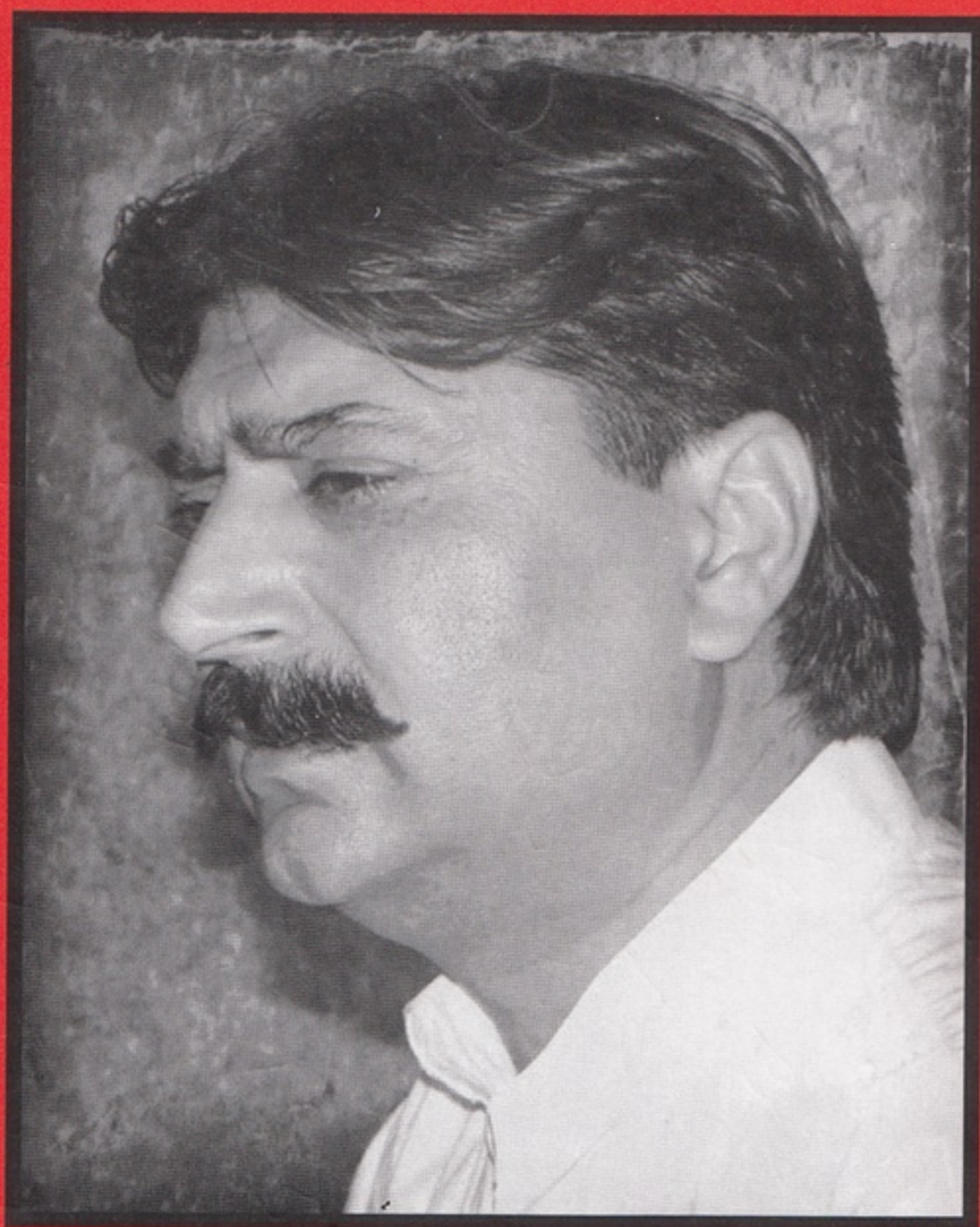
شوو غزلو او نظمونو باندې مشتمل دے.

اوبنکې مشالونه (چاپ ۲۰۰۶) د پنجاب په جېلونو کېمپ جېل او کوټ لکھپت جېل کښې د ۲۰۰۱ نه تر ۲۰۰۶ پورې وختونو کښې تخلیق شوو ادب دے.

د رنگونو پېوندونه (هم دا کتاب)، **شیرین بیان** (ناچاپ) او **چارېته** (ناچاپ) د هري پور په زندان کښې د ۲۰۰۶ نه تر مارچ ۲۰۱۲ پورې وختونو کښې تخلیق شوي دي.

دَ وخت پۀ دُورو هرڅۀ خړنۀ دي لا
تابانه مخ پُښتنې جُونه شته دے
سپوږمۍ دې ځان وټه غاوره نۀ شي

دَ چا دَ سترگو او بارخو پۀ مينه
کله نـرگس ، کله لاله ښکلـؤم
ذوق دَ جنـون مقام ته ورسـېدو

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library